

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים
יחידת לימוד בסיסית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר) ודרמה — (33×2) — 66 נקודות
פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים,

השירה העברית במאה ה־20) — (17×2) — 34 נקודות
סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.

ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של
היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר) ודרמה (66 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-9 (לכל שאלה — 33 נקודות; סך הכול — 66 נקודות).

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים "מר עוקבא" שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

1 מר עוקבא — הִיָּה עָנִי בְּשִׁכּוֹנָתוֹ,

וְהָיָה רְגִיל כָּל יוֹם לְזֶרֶק לוֹ אֶרְבָּעָה זְוִיִּים בְּצִנּוֹר הַדֶּלֶת.

פַּעַם אַחַת אָמַר [הָעָנִי]: אֵלֶּךְ וְאַרְאֶה מִי עוֹשֶׂה עִמִּי טוֹבָה זוֹ.

אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁהָה מֵר עוֹקְבָא בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ הַרְבֵּה, וְהִלְכָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.

5 כִּיּוֹן שָׁרְאָה אוֹתָם הָעָנִי שָׁהָטוּ עֵצָמָם לְדֶלֶת — יָצָא אַחֲרֵיהֶם.

בָּרְחוּ וּנְכַנְסוּ שְׁנֵיהֶם לְתִנּוֹר גָּרוֹף.

נָכוּו רְגִלּוֹ שֶׁל מֵר עוֹקְבָא.

אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: תֵּן אֶת רְגִלְךָ עַל רְגִלִּי.

חָלְשָׁה דַּעְתּוֹ.

10 אָמְרָה לוֹ: אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהִנָּאתִי קְרוֹבָה [לָעָנִיִּים].

א. מעשה החכמים מסתיים בדבריה של האישה "אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהִנָּאתִי קְרוֹבָה [לָעָנִיִּים]".

הסבר את דברי האישה, וכתוב את התרומה של דבריה להבנה של עלילת הסיפור.

(19 נקודות)

ב. ניגודים, פערי מידע ויסודות על־טבעיים מאפיינים מעשי חכמים רבים.

בחר בשניים מן המאפיינים האלה, והדגם אותם מתוך מעשה חכמים זה.

(14 נקודות)

שים לב: אין לענות על שאלות שונות לפי אותה היצירה.

סיפור קצר

2. "יד ושם" / אהרן מגד

מוטיבים, סמלים, אנלוגיה בין דמויות, שמות הדמויות והמראה החיצוני שלהן — כל אלה הם

אמצעים לעיצוב דמויות ביצירות רבות.

בחר בשלושה מן האמצעים האלה, והסבר מה הם מלמדים על הדמות של סבא זיסקינד.

/המשך בעמוד 3/

3. "המחרוזת" / גי דה־מופסאן

ענה על שני הסעיפים א-ב.

בסיפור "המחרוזת" טעות של אחת מן הדמויות קובעת את כל מהלך חייה.

א. הסבר והדגם קביעה זו, על פי עלילת הסיפור. (20 נקודות)

ב. הסבר מה אפשר ללמוד מן הטעות שעליה כתבת בסעיף א על טבע האדם. (13 נקודות)

4. "יד ושם" / אהרן מגד או "המחרוזת" / גי דה־מופסאן או סיפור קצר אחר

ענה על שני הסעיפים א-ב.

בחר בסיפור קצר שלמדת שיש בו בעיה חברתית או אנושית.

א. הסבר את הבעיה המרכזית בסיפור שבחרת. (18 נקודות)

ב. האם הסיפור מציע פתרון לבעיה המרכזית שבו? הסבר את דבריך, ובסס אותם על עלילת

הסיפור. (15 נקודות)

דרמה

5. "בעלת הארמון" / לאה גולדברג

לפניך תיאור התפאורה הפותח את המחזה "בעלת הארמון". קרא את התיאור, וענה על שני

הסעיפים א-ב שאחריו.

אולם הספרייה בארמון. ארונות ספרים לאורך הכתלים. תמונות עתיקות ושטיחי קיר. חלון אחד עם

וילאות כבדים (הפתוחים עתה). שני שולחנות לא גדולים וכורסאות עמוקות [...] על אחד השולחנות

קומקום חשמלי וכלי תה לשניים. על השני [...] טלפון. סולם ספרנים ליד ארון הספרים מימין. מעל

לשטיח הקיר בין ארונות הספרים במרכז שרון עתיק עם קוקייה. דלתות מימין ומשמאל. ערב בחוץ.

גשם וסערה [...] רעמים וברקים.

א. הסבר כיצד הפריטים המודגשים בקו רומזים על עלילת המחזה. (18 נקודות)

ב. הארמון מייצג את החיים של זאברודסקי ואת תפיסת עולמו. הסבר והדגם קביעה זו.

בסס את תשובתך על הפריטים האלה: ארונות ספרים, תמונות עתיקות,

שרון קוקייה עתיק. (15 נקודות)

6. "ילדי הצל" / בר־ציון תומר

הצל, הים ובובת הכלב הם סמלים במחזה "ילדי הצל".
תאר כל אחד מן הסמלים האלה במחזה, והסבר את הקשר של כל אחד מן הסמלים לדמות מרכזית במחזה.

7. "אנטיגונה" / סופוקלס

ענה על שני הסעיפים א-ב.
א. מהו הקונפליקט המרכזי בטרגדיה "אנטיגונה"? תאר מפגש בין שתי דמויות בטרגדיה שמשקף את הקונפליקט הזה. (18 נקודות)
ב. הסבר אם הקונפליקט המרכזי נפתר במהלך המחזה. (15 נקודות)

8. "בית בובות" / הנריק איבסן

ענה על שני הסעיפים א-ב.
א. תאר את תהליך השינוי של נורה במחזה, והסבר את הגורמים לשינוי זה. (18 נקודות)
ב. הדלת והמעיל מסמלים את תהליך השינוי של נורה. הסבר והדגם קביעה זו, על פי אחד מן הסמלים האלה. (15 נקודות)

9. "אויב העם" / הנריק איבסן

מהלך חייו של ד"ר שטוקמן מושפע מן האופי שלו, מן הפעולות שהוא עושה ומן החברה סביבו. הסבר והדגם קביעה זו, על פי עלילת המחזה.

פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20) (34 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 10-15 (לכל שאלה — 17 נקודות; סך הכול — 34 נקודות).

פיוט

10. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יָדִיד נֶפֶשׁ / אלעזר אזיכרי

יָדִיד נֶפֶשׁ אֵב הַרְחֵמוֹ, מְשׁוֹךְ עֲבָדְךָ אֶל רְצוֹנְךָ,
 יְרוּץ עֲבָדְךָ כְּמוֹ אֵיל, יִשְׁתַּחֲוֶה מוֹל הַדֶּרֶךְ,
 כִּי יַעֲרֹב לוֹ יְדִידוֹתֶךָ מִנֶּפֶת צוּף וְכָל טַעַם.
 הַדּוֹר, נָאֶה, זִיו הָעוֹלָם, נֶפֶשׁי חוֹלֵת אֶהְבֶּתְךָ;
 אֲנִי אֶל־נָא רָפָא נָא לֵה בְּהִרְאוֹת לֵה נָעַם זִינְךָ;
 אֲזִי תִתְחַזֵּק וְתִתְרַפָּא וְהִיִּתָּה לֵה שְׂמִיחַת עוֹלָם.
 וְתִיק יִהְיֶמוּ רַחֲמֶיךָ וְחוּס נָא עַל בֶּן אוֹהֶבְךָ,
 כִּי זֶה כְּמָה נִכְסֶף נִכְסֶף לְרִאוֹת בְּתַפְאֲרֶת עֲזֶךָ,
 אֲנִי, אֵלִי, מִחֲמַד לְבִי, חוֹשֶׁה נָא, וְאַל תִּתְעַלֵּם.
 הַגִּלָּה נָא וּפְרֹשׁ, חֲבִיב, עָלִי אֶת סֵפֶת שְׁלֹמֹךָ,
 תֹּאִיר אֶרֶץ מְכַבֹּדְךָ, נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ.
 מִהֵרָ, אֶהוּב, כִּי בָא מוֹעֵד, וְחַנּוּנִי כִימִי עוֹלָם.

א. הצג שתיים מן הבקשות שהדובר בפיוט מבקש מן הקב"ה, והסבר את הקשר של הבקשות

האלה לרעיון המרכזי בפיוט. (12 נקודות)

ב. בחר בכינוי אחד מן הפיוט, והסבר את התרומה שלו לעיצוב הרעיון המרכזי בפיוט.

(5 נקודות)

שירת ימי הביניים

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יִדְעָתָנִי בְּטָרָם תִּצְרֹנִי / ר' יהודה הלוי

יִדְעָתָנִי בְּטָרָם תִּצְרֹנִי, / וְכָל עוֹד רוֹחֶךָ בִּי – תִּצְרֹנִי.
הֵי־שׁ לִי מַעֲמָד, אִם תִּהְיֶה פָנִי, / וְאִם לִי מִהֶלֶךְ, אִם תִּעֲצֹרֶנִּי?
וּמָה אֵמַר? – וּמִחֲשָׁבִי בִידֶךָ! / וּמָה אוֹכַל עֲשֶׂה עַד תַּעֲזֹרֶנִּי?
דְּרָשְׁתִּיךָ בְּעֵת רָצוֹן – עֲנֵנִי / וְכִצְנָה רְצוֹנֶךָ תַּעֲטֹרֶנִּי,
5 תִּקְרִימֶנִּי לְשַׁחַר אֶת דְּבִירֶךָ / וְאֶת שְׁמֶךָ לְבִירֶךָ עוֹרֶרֶנִּי!

הסבר שתיים מן השאלות הרטוריות בשיר, וכתוב מה הן מלמדות על היחס של הדובר לאלוקים.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁפַל רוּחַ / ר' שלמה אבן־גבירול

שְׁפַל־רוּחַ, שְׁפַל־בֶּרֶךְ וְקוֹמָה, / אֶקְדֶּמְךָ בְּרַב פֶּחַד וְאִימָה.
לְפָנֶיךָ אֲנִי נֹחֵשֵׁב בְּעֵינִי / כְּתוֹלַעַת קִטְנָה בְּאֶדְמָה.
מְלוֹא עוֹלָם, אֲשֶׁר אֵין קֶץ לְגִדְלוֹ, / הִכְמוּנִי יְהִלְלֶךָ, וּבִמָּה?
הִדְרֶךָ לֹא יְכִילוֹן מְלֶאכִי־רוּם – / וְעַל אַחַת אֲנִי כְמָה וְכְמָה!
5 אֲשַׁחַר אֵל בְּרֵאשִׁית רַעְיוֹנִי / אֲשֶׁר לְשִׁמוֹ תִּהְלֵל כָּל נִשְׁמָה.

כיצד הדובר מתאר את עצמו בשיר? הצג אמצעי אמנותי אחד שתורם לתיאור זה,

והסבר מדוע הוא מתאר את עצמו כך.

השירה העברית במאה ה־20

אדם מול בוראו

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נְסוּגָה אֶל חֲצֵרוֹת קִדְשָׁךְ / טִנִּיָּה הַדָּר

נְסוּגָה אֶל חֲצֵרוֹת קִדְשָׁךְ -
וְהֵיכֵן אוֹתָן חֲצֵרוֹת שְׁקוּפוֹת מוֹאֲרוֹת
שֶׁל אֶהְבֶּתְךָ,
בְּתוֹךְ הָעֵשָׁן, זֶהוּם הָאֵוִיר, רֵעַשׁ
הָאֶקְרָנִים הַבִּלְתִּי פוֹסֵק
הַחֶסֶךְ שְׁאִינוֹ מִתְמַלֵּא לְעוֹלָם -
הַיֵּרֶק הַמֶּרְקֵם בְּלוּחַ חֲתוּם שֶׁל שָׁמַיִם

הָעֵלִים הַנוֹשְׁרִים בְּצֶהָב מִתְכַּתִּי חֲלוּד
עַל מִסְגֶּרֶת הַחֲלוֹן (סֶפֶק זָהָב, סֶפֶק טֶבֶק),
מִתְדַּפְּקִים בְּחִצְפָּה אַחֲרוֹנָה,
בְּעִקְשׁוֹת בִּלְתִּי מוֹבְנָת

מהי המשאלה (=בקשה) של הדוברת, לפי שלוש השורות הראשונות בשיר?
הסבר אם המשאלה הזאת מתגשמת. הדגם את דבריך.

במשפחה

14. לפניך שיר בלי שם מאת זלדה (השיר מתחיל במילים "בעיניו היו שרות").
קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

בְּעֵינָיו הָיוּ שְׁרוֹת
צִפְרֵי גוֹעֵדוֹ
וְנוֹצוֹת שֶׁל זָהָב נִשְׁרוּ
עַל הַסְּפָרִים.

אֶף אֲנִי חֲשַׁבְתִּי בְּקִפְדָּה יְלֻדוֹתִית:
הַשְׁחֹק אֵינּוּ הַגּוֹן
לְבַעַל זָקֵן,
אֵינּוּ הַגּוֹן לְבַעַל הַלָּקָה –
אֵינּוּ הַגּוֹן לְאָב.

הבת היא הדוברת בשיר זה.

תאר את דמות האב בעיני הבת, והדגם אמצעי אמנותי אחד שמעצב את דמות האב.

שירים בצל השואה

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נצול / לאה איני

אֲבִי מִתְקַשֵּׁר לְמִסְפָּר הַצָּלֹב לֹא עַל זְרוּעַ
וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב בְּדֶרוֹךְ
בְּאֶזֶן הַשְּׂמֵאלִית אֵינִי מִקְשִׁיב
זָכַר לְסִטְרָה מִכְפּוֹ שֶׁל אֶס.אֶס.
בְּאֶזֶן הַיָּד הוּא שׁוֹמֵעַ
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ
אֲף אֶת הָאֶזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרָכְסֵת
לְסִיּוּטִים שֶׁבָּאִים לוֹ
מְדוּרָה, מְבוֹנָה, מְאוֹשְׁוִיץ
בְּקִרְוֹנוֹת
אֲבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר –
שְׁלוֹמִי טוֹב
וְאַחֵר כִּף הוּא הוֹפֵךְ אֶת רֹאשׁוֹ עַל הַכֹּר הַרְטָב
וְנִרְדָּם עַל צֵדוֹ הִימְנִי
נוֹתֵן אֶת אֶזְנוֹ הַמֵּתָה לְבִכְיִי
בְּכִי הַמְהִלָּף עַל בְּהוֹנוֹת.

הסבר את המטפורה בשתי השורות הראשונות בשיר, וכתוב מה אפשר ללמוד מהן על האבא של הדוברת.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך